

CONTEMPORANUL

REVISTĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

IEȘTE DE DOUA ORI PE LUNA.

REDACTORI:

pentru partea literară

V. G. Morțun

N. 13. an. IV.

pentru partea științifică.

I. Nădejde

Iași 1885.

Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi a primi două numere unul după altul.

NOTE.

I. *Aplecarea a crede în tot ce prieste traiului nostru.* Superstiții: 1) Început cu noroc (saftea), 2) Superstițiile celor ce joacă în cărți (să taie cărțile, să șadă pe cutare sau cutare scaun ori lingă vre-o persoană anumită etc.) 3) Credinți religioase: D-zeu etc.

II. *Fapte instinctive pe cari mai pe urmă le socot raționale și își închipue că au fost folositoare tot-dea-una:* 1) Tăe copacul de care s'a spânzurat cine-vă (pentru că roadele lui ar fi vătămătoare; în adevăr înse pentru că vederea copacului ar face și pe alții să se spânzure).

III). *Construirea ideilor (arte și științi) voluntare (așă zise libere).*

Cînd visăm, privim o dezvoltare de fapte (în adevăr înse de imagini și de idei) cari par a se săvîrși fără amestecul nostru. Putem cu oare-care deprindere, ajunge, să ne punem în aceea-și stare fără să dormim, mai ales în apropiere de timpul adormitului. Cînd vroim să ne închipuim cutare sau cutare lucru nu mai de cît, chipul lui n'are acela-și grad de lămurire și de adîncime ca atunci cînd ne vine de la sine.

Cînd compunem (științi, literatură, arte etc.) nu știm

ce să facem mai departe, de cît după ce cetim, recapitulăm cele făcute. Cetind, urmarea vine de la sine și noi stăm ca privitori, suprindem, copiem ceea ce se petrece în mintea noastră, fără amestecul nostru.

O comparație nu-î bună de cît dacă-î curat numai o copie de pe lucrarea fatală a spiritului. Căci, cînd o cetim ascultătorilor, se formează în capul fie-căruiea di'n-tr'înșii (presupundu-î aproape cu aceea-și cultură) tot aceea-și lucrare fatală și *anticipată* și dacă *urmarea* compoziției se potrivește cu ceea ce se așteaptă, compunerea place, iar alt-feliu, nu place sau pare, cum și iese în adevăr, *artificială* (*recherché*). Un autoriu care scrie *natural*, după lucrarea capului său, poate să nu fie în unire cu contemporanii săi și în unire cu urmașii orî cu strămoșii acestora; dar dacă nu-î în unire, mai adesea compunerile lui sînt artificiale, adecă făcute după un plan desbătut și potrivit di'nainte și cu de amăruntul (dar nu *inspirate*).

Psihologicește vorbind, cele spuse, dovedesc că lucrarea intelectuală iese necesară și în afară de voința liberă. Iată pentru ce nu putem inventa, fi de duh, etc. cînd voim.

Voința nu-î de cît un motiv de care avem conștiință cum avem și de desvoltarea muncii intelectuale pomenite. Asistăm adecă îi percepem existența prin nervul *conștiinței*.

IV). *Origina glumei* iese tot instinctul de conservare. Pentru a domni peste alții (și a ne asigura ast-feliu fericirea) sîntem aplecați a face reu. Această aplecare se îndestulează *în parte* făcîndu-ne că facem reu. Simțim dar plăcere făcîndu-ne că lovim, amenințăm, ocărîm, muștrăm, calomniem, (malice) etc întocmai cum simțim plăcere în fericirile închipuite ce gustăm în literatură, arte (presupunîndu-ne în locul cutăruî orî cutăruî ierou), visuri frumoase în starea de trezie, etc. Tot deauna chipul lucrului perceput acuma orî mai înnainte naște orî trezește sentimentul corespunzatoriū în grad tare orî slab.

Origina gustului pentru arte iese tot în instinctul de

conservare. Căci în vorba orî de o îndestulare directă sau reală prin îea însă-și (danț, muzică, etc.), orî de o îndestulare indirectă sau închipuită prin aceea că *ne facem* că o simțim (povești, istorisiri, strămutare în altă lume etc.) și atunci explicarea iese tot aceea-și pentru origina glumei.

Făcînd o glumă simțim plăcere, căci ne îndestulăm plecarea la reu, și dacă altul face glume asupra noastră simțim plăcere (une-orî), căci constatăm că-î glumă și că realul real nu-î în intenția concurentului. Deci conservarea noastră iese asigurată.

V. *Utilitatea* (pentru unele împrejurări) *pedepsei cu moarte*.

1) X (Belei) mărturisește că ar voi să aibă prilej de a delapidă 4000 galbeni și apoi să sufere închisoare de cîți-va ani, numai să aibă cu ce trăi mai departe. Ah! Dacă ar fi vorba de pedeapsa cu moarte! Cluj

VI. *Se zice că inteligența lucrează une-orî fără știrea noastră* (fără să avem cunoștință).

Ast-feliu o idee se ivește de o dată gata și lămurită, deși mai de mult m'am năcăjit în zădar că s'o înțeleg. Pricina iese că întipăriturile o dată formate au putut prin vre-o împrejurare să se facă mai adînci; de pildă, prin voință neclintită, orî prin creșterea plasticității generale a crierilor, etc.

Tot ast-feliu cînd, după multe ocupații străine, uitasesm tot ce știeam din drept, mi s'a întîmplat ca apucîndu-mă de ocupațiile cele vechi, toate cunoștințele mele juridice se arată din nou, deși nu m'am ocupat de cît de cîte-va chestii juridice și numai cîte-va zile. Toate întipăriturile *legate* între îele prin *imagine comune* trebuie să se trezască împreună. În domeniul intelectual și abstract aceasta se chiamă *asociația și succesiunea ideilor*.

VII. *Economie politică*, (sistemul mercantil). Se poate ca națiunea să aibă trebuințe false provenite din corupțiunea sensilor, și să prefere futilul adevăratei necesități

(rachiul, modele, etc.). Atunci sistemul își are rațiunea morală și economică.*)

VIII. *Chestii economice.* 1) Când un proprietariu cheltuiește un product de 1000 de franci. își micșurează capitalul său cu 1000 de franci. Dar micșurează oare și capitalul nației? Căci nu-i de cit o mutare de capital care a sporit profitul altuia mai mult de cit dacă ar fi cheltuit proprietariul numai venitul său. Deci acest capital a trecut prin felurit forme (profit. etc.) și a mărit alt capital ce-vă.

2). Pentru ce o țară ruinată prin războiul care a consumat toate capitalurile circulătoare, se poate întrămă în cîți-va ani și face ceea ce alte țeri săvîrșesc în timp de veacuri?

De ce iese altă productivitate a muncii?

3). O țară care are materiile primare (mine, pămînturi etc.) și care iese exploatată de capitaliști străini cari nu locuiesc într'insa, cîștigă oare mai mult de cit întreținerea muncitorilor? Și creșterea capitalul?

IX. *Maximum de avere.* Averile cele mici se administrează mai bine. Societățile administrate prin directori interesați, capitaliștii mici mai interesați.

Dovadă dărniciile bogătașilor inglezii, ale comercianților inglezii din Indii cunoscuți prin temerități față cu capitaliștii mici etc. Germanii tot din Indii.

Nevoia ce iese de bogătași ar mulțami-o societățile etc.

Deci să nu se poată moșteni mai sus de un maximum hotărit.

X O idee (religie, obiceiuri, etc; credința... etc.) pătrunde pe toți indivizii, se identifică cu persoana lor, fiind că această idee s'a născut din *împrejurări* (fizice, etc. în cari se află toți indivizii despre cari-i vorba, deci o primesc (absorbent) cu toții

Această idee îi unește (lipește) pre toți, nația în-

*) Nota aceasta ie scrisă românește chiar de autoriu.

treagă, se desvoltă (tot în armonie cu părțile) se, coace și în sfârșit cade : nația, totalul, se desface, fie-care își are ideea sa și ar voi să i-o primească toți (dar s'a născut din împrejurările unui singur individ); fie-care are ambiție de a fi mai mare, de a stăpîni peste ceilalți : iese anarhie (ex : Spania).

Ideile democratice și republicane pot și îele începe viața unui popor și da loc unei stări de *regulă* și de satornicie, precum și la disoluția și anarhia de la sfârșit.

O stare de idei primite poate fi semn de propășire la o nație și de cădere la alta după vîrsta, tradiția, maturitatea și căderea fatală a ideilor ce i-au început viața. Și pe urmă, puterea, vîlaga, tîria unui popor bătrîn ie pe sfîrșite și nu poate fi *pămîntul* pe care să se *cultive* orî-ce idee nouă (care ar putrezii și ar da loc la mușchi, la ciupercii veninoase.)

Ast-feliu un popor tînăr poate împrumutã fără primejdie toate ideile din perioada de cădere a unui popor bătrîn. Puterea tinerească a celui di'ntăiu poate cultivã orî-ce combinație de idei, și la urma urmei, îel singur mai poate urmã cu cultura de idei (semintele roadelor coapte ale poporului vechiu) și urmã ast-feliu progresul și viața omenirei.

Un popor poate să se laude că a făcut pe omenire să înnainteze cu un *pas* înnainte, dar nu cu *tot* cursul.

XI *Jurisconsultii*. Se pare că jurisconsultii de frunte și colecțiile cele mari de legi se produc la începutul căderii unui popor. Atunci nu mai iese acea activitate de legislație, acea ciocnire, acea schimbare, acea succesiune de interese cari se arată și se dau pe față prin organizare legilor : —După ce s'a sfîrșit experiență, lupta (viața) sa sfîrșit. Se pun pe gîndit. Vroesc regulă în cele ce aî îmvățat pentru a se fuduli cu întelegeciune de bătrîn de acolo înnainte neputincios. (Peste partea din această notă ie pus un semn de întrebare. NR)

XII. *Ondulație*. Ieste cu neputință și chiar absurd a nu admite vibrația, căci materia nu-i inertă, Iea se

metamorfozază (aşa-i feliul ieî). Îuse fie-ce formă naşte şi se stinge. Acest lucru trebuie înse să se facă gradat şi nu de năprasnă; alt-feliu schimbările s'ar face într'o clipă. Meteria şi metamorfozele ieî sînt veşnice, dar formele particulare sînt trecătoare şi ondoliforme. (Această bucată ie tăetă cu plumbul de autoriu.)

XIII. *Jidovi, Greci, Chineji.* Jidoviî nu fac excepție de la regulă. Dacă tot se înmulțesc și au putere generatrice, intelectuală, etc. pricina iese că-și schimbă neconținut patria, clima, condițiile fizice și formează o nație întru cît-va nouă (regenerată) fără să mai vorbim de amestecul singelî între Jidauce și străini, lucru de mare însemnătate. Jidoviî se împărtășesc prin urmare din viața nației în care trăesc. Ieată de ce sînt cu deseveșire căzuți în Palestina (dacă mai sînt acolo Jidovi de cei vechi) pe cînd aiurea le merge bine

Dar se simțeste cu toate acestea decadența rasei. Au ca Grecii și ca Chinejiî zgîrcenia și lăcomia bolnăvicioasă a bătrînilor ce și-au pierdut ori ce iluzii. Apoi la urma urmei rasa lor nu se înmulțeste ca a Englezilor, etc.

Ieste de crezut că excepțiile de inteligență, etc. (viçoare mai ales) se datoresc mai ales corcîirei și apoi și schimbării de patrie.

Toate acestea se aplică și la Grecii Iată de ce și ieî fac mai mult progres între *străini*.

XIV. *Justiția.* Compărare între conștiința morală și muștrarea de conștiință cu părerea de reu că am scăpat un prilej minunat de a ne îmbogăți, de pildă.

Compărare între exactitatea și statornicia conștiinței morale cu întrebuintarea inconștientă a regulilor celor mai subtile ale gramaticii la cuvinte și fraze nouă: regulele subjunctionului, etc.

Compărare cu celelalte categorii mari de ideî, precum: frumosul, adevărul, binele.

Frumosul. Pentru ce creațiunea artistului puțin ori de feliu înțeleasă de o camdată, se arată mai frumoasă cu cît o privim mai mult; și de ce cu cît iese cine-vă mai civi-

lizat cu atita o prețuese mai mult? Pricină iese că gustul, deși din firea lui schimbătoriu, urmează di'ntr'o impresionabilitate nervoasă care își are motivul în moștenire, mijloc, etc. Și fiind că în toate aceste cauze sînt elemente comune unei societăți întregi de indivizi, urmează că intruparea frumosului făcută de un individ poate plăcea celorlalți. Dar, fiind că pe de altă parte acest sentiment comun despre frumos trece fatal prin mai multe prefaceri și într'un viitoriu mai mult ori mai puțin îndepărtat va ajunge x pentru toți, urmează că un individ mai impresionabil în vre-o privință (a artei respective) de cît ceilalți, ar putea să-și îndeplinească, mai iute educația artistică și ar ajunge acolo unde ceilalți nu vor ajunge de cît după mai multă muncă.

Iel ar avea impresionabilitatea comună viitoare, *prin anticipație*. Privitorii vor gustă deci din ce în ce mai mult creațiunea artiștilor, fiind că prin contemplație își ușurează drumul ce va trebui să facă și fiind că asst-feliu se apropie din ce în ce mai mult de sentimentele înalte ale artistului. O creație trivială poate deșteptă plăcerea momentană fiind că face parte din lucrurile de toate zilele, ce impresionează, dar plăcerea încetează căci îndată, impresionabilitatea cată să crească și prin aceasta lasă în urmă trivialitățile. O creațiune ideală va fi cu atita mai adîncă cu cît va anticipa mai mult. Dar în asemenea caz nu va fi înțeleasă de cei ce sînt prea jos pe scara culturii. Deci *artistul* iese un *anticipatoriu* în privința gustului, după cum *învățatul de geniu* iese *anticipatoriu* în privința *adevărului* (științei).

Binele. Tot așa-î și cu binele. Sentimentul pentru bine, necesitate economică ori folos, conștiință morală, justiție, legi, etc. face și iel progres ori pe unele locuri dă îndărăpt. Moralistul sau *socialistul* care *anticipă* asupra celorlalți iese un *geniu* care va fi înțeles mai tîrziu. În acest felu de idei se cuprind nesfîrșitele desbateri despre teorii sociale, deosebirea de școlele, proiecte de reformă, schimbări în formele de guvernare, deosebiri în partidele

politice, (di'ntre cari unele le-aũ ajuns încă la nivelul instituțiilor actuale și altele poate le-aũ întrecut, anticipind neconținut), etc.

Dezbaterile de astăzi în privința proprietății, succesiunii (moștenirii) și numărul mare de indivizi ce se îndeletnicesc cu dînsese dovedește că a sosit vremea pentru o evoluție mai simțitoare a acestor instituții.

XVI *Ad vărul* (știință) Bunul simț pentru adevăr iese ceea ce-î conștiința morală pentru bine. Conștiința despre adevăr și despre bine se naște tot necompletă și apoi se face sigură etc...

XVII *Religia*. Instinctul conservatoriu face să se nască firește *plăcerea, dorința, nădejdea* de nemurirea sufletului și în sfîrșit *credința* într'însa, etc.

XVIII *Artele*. Cultura artistică merge în tovărășie cu cea științifică, fiind că atîrnă de aceea-și perfecție a creierilor. Ast-feliu, artele cad împreună cu civilizația veche, și în vremea lui Septimiu Sever nu mai ierau sculptori așa de buni ca pe vremea lui Traian, nici nu mai ieră acela-și gust, aceea-și cerinți din partea publicului.

XIX *Conștiința de adevăr, de frumos și de bine*.

Conștiința de adevăr iese cea mai limpede din toate trei, apoi vine cea despre bine și însfîrșit cea despre frumos. Frumosul mai ales iese încă în faza instinctivă. Un lucru ne place, pentru că ne place; și afară de acest motiv altul nu cunoaștem încă. Iată pentru ce estetica poate și mai puțin de cît morala fi tractată ca știință. Căci știința nu-î altă ce-vă de cît *conștiința* despre un tot ordonat și coordonat de legi naturale cari cirmuesc un felu de fenomene.

XX. *Tradiții*. Toate acțiunile noastre și tot ce se produce în noi se compune de bună samă din 90% de mișcare de care n'avem conștiință, din 1% mișcare conștiință, și din 9% instincte căpătate. Tradițiile fac parte din aceste din urmă.

Peste o temelie neschimbată și instinctivă de 9% facem schimbări constiente de 1. Iată de ce ori cît de

prefăcută ar fi o frumoasă acțiune tot putem cunoaște tradiția. Ast-feliu, *salutarea* nu-i de cît o urmă din prosternarea învinsului înaintea învingătorului, *stringerea de mînă* de cît o transformare foarte înaintată din atracția simpatică ori dragostea oamenilor arătată prin îmbrățișări, sărutări ori chiar prin împreunare sexuală (coit). Dezvoltări.

XXI *Principiul conservatorii*. Oamenii se ucideaŭ unul pe altul în lupta pentru traiu și se mînceau. Mai pe urmă începură a mîncă numai leșurile celor morți, respectînd pe cei vii. Apoi se îngrozeau și de leșuri. (Arderea cadavrelor de dr. Istrati, din dr. Schweinfurth, călătorii în centrul Africei 1, pag. 468).

XXII. Ne lăndăm cu averea dacă n'avem alt merit. Dar ne facem modeșci în privința averii dacă putem pune înaintea alt merit. Decî, fanfaronada ca și modestia sub forme deosebite îmbrășează tendința de a domni peste alții. BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXIII. *Justiția*. Sentimentul justiției iese presimțirea folosului. Folosul (utilitatea) iese conștiința deplină despre acțiunile conservatoare. Iată de ce utilitatea caracterizază soci-tățile înaintate. La începutul societăților istorice făceau prin instinct lucrurile ee toți (le commun des mortels) le găsesc acuma folositoare. Acuma sentimentul justiției iese un instinct. Nu avem încă cunoștință deplină de acțiunile juste fiind că reprezintă o utilitate foarte complicată care nu poate încă fi înțeleasă de cît de inteligenti foarte puternici.

XXIV. Societățile moderne sînt utilitare în toate privințile (chestii internaționale, constituționale, economice etc); pricina iese că au conștiință până la un punct de ceea ce fac. În vrîsta de mijloc și în anticitate lucrau tot așa, dar în numele religiei, moralei, superstițiilor etc.

XXV. Tăierea împrejur și oprirea de a mîncă porc, au fost tot-deauna primite prin instinct. Ieste cu puțință ca cine-vă să aibă conștiință mai mult ori mai puțin întunecată despre utilitatea lor; dar faptul că sînt primi-

te și ținute cu fanatism dovedește că sînt instinctive. În adevăr cu cît o prescripție folositoare pentru un popor iese mai misterioasă cu atîta mai mult o primește. Cînd ajung mai pe urmă de-aî conștiința de pricinile iei se fac sceptici în parte... Se admiră acuma geniul prevăzătoriu al lui Moise. Dar n'a putut avea așa mare doză de prevedere. Și nici o dată nimene din poporul lui n'a avut cea mai puțină conștiință despre aceasta. Dovadă: nimene n'a zis nimic în această privință.

Nici o dată revelatori, legiuitori, născocitori n'aî cunostința de motivul și de pricina gîndirilor lor așa de lămurit ca urmașii depărtați cari talmăcesc aceste gîndiri.

Trebue să zicem cu drept cuvînt că noi jurisconșulți, comentatori, avem cunostința mai lămurită de motivele pretorilor Ramanî și de ale redactorilor codului lui Napoleon *chiar*.

B. B. V. Furtul a fost o dinioară privit cu dreptul celui mai tare mai întăiu, al celui mai ghibaciū, mai pe urmă iera atunci cea mai înaltă expresia instinctului de conservare. Acuma cînd omenirea a ajuns la forma de instinct conservatoriu numită *respectul muncii* de cătră noi moralisti, furtul iese pedepsit. *Furul ie un om care nu-î la nivelul progresului timpului nostru. Constituția lui fizică remasă în întirziere.*

1) În timpul pe cînd furtul iera admis, dreptul de proprietate nu iera (afară de cel ce iera garantat prin protecțiunea *musculară efectivă* a proprietariului: dreptul rudimentar de „detențiune“.) Incet încet se admise dreptul de proprietate în privința *indivizilor*, cari fură opriți de a lua lucrul agonisit *legal* de alții. În locul protecției particulare urmă protecția morală. Progresul merse pînă la *dreptul absolut* asupra lucrului (dreptul roman), dar după ce s'a ajuns la acest feliu de unitate trebuia să se *organizeze* și să ducă la o *solidaritate* mai mare a speciei omenestî. Astfeliū începură mărghinirile dreptului absolut, de proprietate în folosul *societății* (nu în al particularilor în singulis) începură: mai întăiu mărghinirea dreptului de

vînat pe pămînturile proprii; apoi a dreptului de a secătui pădurile, de a zidi case după voie, etc. etc.

(În această privință pe fle-care zi se face progres). De acum vor veni ideile socialiste cari vor schimbă prin mîrginiri chiar drepturile asupra lucrurilor mișcătoare: moșteniri, constrîngerea de a întrebuița în industrie un capital ce va trece peste o sumă anumită (?), constrîngerea de a nu putea întrebuița cu folos un capital de cît sub oare-cari condiții (asociația capitalului cu munca, pentru ca cel di'ntăiu să nu despoae pe a doua), etc. etc.

2) Orî ce drept iese întemeiat pe putere. Decî reformele socialiste deși presimțite nehotărît de multă vreme de cătră filantropi, ieraă utopiî. Dar utopia iese *relativă* cu timpul.. Incetează de a fi utopie îndată ce condițiile cerute (puterea) există.

XXVII. *Estetică*. Tipul ideal de femei frumoasă iese ideea mijlociei închipuite. De pildă: una are nasul de mărimea orî de forma 5, alta de 4, 3, 2 orî 1. *Mijlociea, reprezentarea generală unificată prin nevoiea de a unifica, tipul nasului iese 3*. Tot așa-î despre gură, despre picior, despre fața întreagă, despre cal, despre muște etc... *Tipul orî idealul unuî corp material întreg iese potrivitul (așa a pus autoriul în textul francez cuvîntul în românește), proporționatul, mijlociea dimensiunilor*.

YASILE ȚONTA.

DRAGEI MELE.

Fără tine'n singurătate-mi
Drăguța mea, așa de tristu-i...
De amarul celei mai dulei patemi
Tot tînjese și mă tot mistuî.

Și geaba primăvara vine
Și geaba lumea reînvie,
De cînd te-ai dus de lingă mine,
Îmi pare totul o pustie.

De ce'nfruntă-și a mea iubire
Și nu te-ai dat atunci în laturi,
De a fost așa'n de scurtă vreme,
De mine, dragă, să te sature?

Gh. din Moldova.

Hultuirea în potrivea holerei.

Cetitorii noștri vor fi auzit negreșit de doctorul spaniol Ferran care a cercetat microbul holerei cu deamăruntul și aplicînd teoria lui Pasteur a reușit, pe cît se pare, a pregăti ligid cu microbi slăbiți; acest ligid dacă îl injectează sub pielea omului, apără de holera. Asemenea hultuiri se fac foarte multe acuma în Spania și se dovedesc folositoare. Vom publica aici o prescurtare di'ntr'un articol al D-lui H. de Varigny „La vaccination anticholérique en Espagne“, publicat în „Revue scientifique“ No. 26, 20 Iunie 1885.

Innaintea de toate ieste de spus că dl. Dr. Marcovici n'are noroc, microbul-virgulă descoperit de Koch se adeverește din ce în ce mai tare ca pricinuatoriul holerei,—iear dl. Marcovici rămîne de rușine și acuma ea și mai an, cînd se apucase de proorocit că holera nu se va întinde din regiunea Marsiliei și a Tulonului.

Slăbirea microbilor holerei urmează după slăbirea altor microbi: ai holerei găinelor, ai „charbonului“, ai turbărei, etc. Di'n nainte iera de așteptat să reușască încercarea de a slăbi microbii holerei, după cum ieste de așteptat poate pentru mai toți cei ce pricinuesc boale parazitare; ciurma, anghina difterică, etc.

După cercetările D-rului Ferran se vede că microbul holerei ieste vegetal și că așa numitul baceil-virgulă nu-i de cît o fază din viața mult mai complicată a acestei plante. D-rul Spaniol după ce a studiat timp destul de mare vegetalul, publicase cercetările descriînd *oogonete* și *anteridiile*, adică organele femești și cele bărbătești: acum înse după cercetări mai nouă și-a schimbat părerea în privința rolului acestor organe și crede că funcțiunea lor ieste tocmai din potrivea. Până ce nu se va lămuri bine chestia aceasta, socotim noi, ar fi de prisos să descriem mai pe larg viața microbului. Un lucru ieste înse foarte însemnat și a-nume *corpui muriformi* (o fază în viața acestei plante) nu pier în sucurile acre acum pier baccilii; deci acrima sucului gastric ne poate apăra de baccilii în formă de virgulă nu înse de corpui muriformi, carii se prefac în spirile și apoi spirilele prin împărțire în baccili-virgule.

Iată cum lucrează dr. Ferran pentru a slăbi microbii. Ii cultivează în bulion de bou pregătit după formula lui Miquel și ce-l alcaliniază. Dintr'untăiu îl fierbe în retorte ca să omoare ori-ce alte ființi vii ce ar fi putut cuprinde, apoi astupă retorta cu vată curățită asemenea de ființi vii. Ca să sãmene în bulion microbii holerei viră prin vată un tub capilar în care iese liciid cu microbi neslăbiți. Tine bulionul la temperatura de 37. Une-ori spirelele se împart iute și se prefac în virgule, bulionul se sfîrșește și nu se pot cerceta și celelalte forme ale vegetalului. Pentru a nu păți așa lucru trebuie să recim balonul îndată ce vedem că bulionul se turbură, trebuie să-i scoborim temperatura și să-l ținem la 15 ori 18 grade. Peste 48 de ceasuri se vad formîndu-se organele de reproducție. Pentru ca să nu pieară trebuie de dat ieară-și hrană și anume un amestec de bulion cu fiere de porc.

Culturile se pot face și în ameste-ul următoriu : bulion, 500 de centimetri cubiei, gelatină 35 de grame ; fiere, 50 de centimetri cubiei.

Dacă se hultuește un animal cu liciid di'ntr'o cultură proaspătă, poate să se întîmple boală destul de grea ; slăbăciune, friguri, receală, vărsături. Dacă liciidul injectat nu rămîne pe loc ci se împrăstie, atunci se pot vedea microbii în lîngă. Iată simptomele ce se observă la porcul de India, dacă i se injectează doi centimetri cubiei de liciid cultivat până la un puect despre care dl. dr. nu dă lămuriri îndestulătoare : se vede că locul injectie se umflă, se înroșește și doare. Temperatura de o cam dată crește, apoi scade cu 4 ori 5 grade centigrade sub normală. Animalul se culcă, tremură, suferă, tipă și însfîrșit moare cu spazme la labe. Dacă scapă, putem să-i injectăm a doua oară același liciid ca și la întăiea dată și nu se va vedea nici un fenomen gray.

Iată cum hultuește d-rul Ferran oameni. Iea cu seringa lui Pravaz doi milimetri cubiei până la un centimetru cubie de liciid cu microbi cultivați, după ce a cercetat bine gradul evoluției microbului (ce grad, doctorul nu spune). Face injectii la brațe și anume la fie-care braț. După hultuire se observă simptomele următoare : greutate generală, durere la brațe și fierbintea-lă nu mare, care trece în două-zeci și patru de ceasuri. Une-ori se întîmplă simptome mai grave : durerea la brațe iese mai tare ; vin vărsături, diaree, cîrcei, sete, arsură la epigastru ; într'un cuvînt un atac de holeră nu tocmai slab. Simptomele trec de asemenea în 24 de ceasuri, numai bolnavul rămîne destul de slăbit. Doctorul Comenge s'a fost hultuit și boala l'a ținut 48 ceasuri, hultuindu-se și a doua oară n'a suferit de feliu. Un corespondent

al ziarului *Times* s'a hultuit de asemenea și a publicat pe larg ce a simțit în timpul boalei.

După Ferran hultuirea nu le nici o dată primejdioasă. Poate suferi cine va cite-va ceasuri, dar nu mai are teamă de holera, cel puțin pentru un timp. Totu-și femeile ce dau țită n'ar trebui să se hultuească, căci poate să le moară copilul care nu poate să se împotrivescă microbilor în destul. Se spune că trebuie două hultuiri despărțite una de alta prin timp de cite-va zile, căci numai o hultuire nu poate feri de holera, ci face numai ca boala să fie mai scurtă și mai ușoară. Acest fapt l'au băgat de samă chiar de la început cei ce se grănădeau în jurul *D-rului* Ferran ca să se hultuească. Dacă se îmbolnăvește cine-va de holera, spune corespondentul lui *Temps*, cei ce-l încunjură cercetează de a fost hultuit ori nu ; dacă da, bine ; nici nu mai trimăt la doctor ; dacă nu, cu atita mai rău, merg de aduc popă și notariu.

Dr. Paoli, colaboratoriul de căpetenie al lui Ferran, a studiat asupra sa însu-și lucrarea hultuirilor din ce în ce mai puternice, începînd de la cele cu microbi slabi și suindu-se până la cei în toată puterea. Cum se putea înțelege di'nainte : nici cei mai puternicii microbi n'au mai avut vre-un efect vătămătoriu, se pot întrebuința în loc de curățenie ușoară, înlocuiesc untul de ricin ori limonada lui Rogé !

D-rul Ferran ține să facă două hultuiri, cum am mai spus : cea d'întain ca să slăbească boala, dacă s'ar întimpla ; a doua pentru a feri chiar de îmbolnăvire.

Ar fi de cercetat dacă în țerile pe unde a fost holera anal trecut, acuma ar ajunge numai o hultuire și dacă d'împotriva în țeri prin cari holera n'a fost de mult, ar trebui două ori trei.

Statisticele făcute de Ferran în privința urmărilor hultuirii sînt foarte însemnate. Așa la Alcira, unde sînt 8794 hultuiți și 7206 nehultuiți, au fost :

Nehultuit. . . . 118 îmbolnăviri, morți 71, însănătoșiți 47 ;

Hultuiți . . . . 14 îmbolnăviri, morți 3, însănătoșiți 11 ;

Hultuiți de 2 ori . . . 8 îmbolnăviri, morți 0, însănătoșiți 8.

La Agemesi, unde sînt 803 hultuiți și 6963 nehultuiți, avem :

Ne hultuiți . . . . 263 de îmbolnăviri, morți 92, însănătoșiți 136 și 35 încă în căutare ;

Hultuiți . . . . 8 îmbolnăviri, morți 1, însănătoșiți 7.

Despre mortul hultuit de la Agemesi spune dr Ferran că iera un copil de doi ani și că a murit de tifus, nu de holera.

Din datele de mai sus se vede limpede că proporția îmbolnăvirilor iese mult mai mică între cei hultuiți. Așa la Alcira s'au îmbolnăvit dintre cei nehultutuiți de șase șapte ori mai mulți

de cît di'ntre cei hultuiți, deși numărul celor hultuiți iera aproape de 20 mai mare de cît al celor nehultuiți. Numărul morților pri'ntre cei nehultuiți a fost de 20 de ori mai mare decît printre cei hultuiți. În sfîrșit cetitoriu! eîngur poate vedea cum stă chestia cercetînd datele de mai sus.

Tot din acestea se vede cît de folositoare ieste hultuirea a a doua, care se face cu microbi mai puternici de cît cei de la întăiaea.

Ieste mare interes științific și umanitar în cercetările D-rului Ferran, de aceea vom urmări cu îngrijire toate experiențele lui.

Dacă s'ar întîmpla să se întindă holera și pe la noi, lucru de nedorit; oare s'ar îngriji guvernul nostru ori vre-o societate de doctori să facă hultuiri și acee? Nu știm.

T. U.

INIMI SECI, CRIERI PUSTII.

Alți'n reci filosoffi
Cate-al lumii început.
Ce folos în să mai știi
Vemile cari au trecut !

Alți'n reci filosoffi
Cate'a lumii închiere
Ce folos ieară-și să știi.
Cînd a nume lumea pierē !

Să gîndești, la ce să stai,
Unde mergi, de unde vii,
Imprejurul tău cînd ai
Inimi reci crieri pustii !..

Gh. din Moldova.

MAMIFERE OVIPARE

Din cînd în cînd se face cîte o descoperire care arată și celor mai îndărătnici că liniile sigure de deosebire nu se pot trage între ființele vietuitoare. Une-ori se descopăr animale ori plante ciudate în stare de fosile, paleontologii își bat capul să le așeze în vre-o una din grupele cunoscute și după muncă în zadar tot remi-

ne dovedit că fosilul leagă grupe astăzi deosebite. Ca exemplu din paleontologie voi cită rasa de oameni de la începutul epocii quaternare. Acești oameni, căci de și cu multe caractere momitești dar oameni sînt, nu aveau la partea din lăuntru a barbei ridicătura numită geni, dîmpotriva în locul iei aveau o scobitură. De samă iese că ridicătura această stă în legătură cu vorbirea și si că s'a dezvoltat din pricina mișcărilor limbei, deci dacă oamenii de la Neanderthal nu aveau ridicătura *geni* urmează că nici nu vorbesc. Deci a căzut în apă ideea celor ce credeau că au găsit în însușirea de a vorbi deosebire sigură între om și momite! Alții, cum știți, au zis că pe om îl deosebește de animale statura dreaptă; oamenii din rasa de la Neanderthal înse nu mergeau drept ei destul de plecați înainte, cum se vede de pe coaste și alte părți ale scheletului... Nu rămîne deci de cît de admis că am dat peste o specie mijlocie între om și momite, specie cerută cu atita înverșunare de unii.

Am putea aduce și alte pilde și chiar pe cea adusă am putea-o adînci mai mult dar de asta dată vroim să vorbim despre o descoperire făcută la animale cunoscute de mult.

Se zicea că păsările sînt *ovipare*, adică se ouă și apoi din ouă ies pui, că reptilele sînt *ovipare* ori *ovo-vivipare*, sub numele din urmă înțelegem că ouăle le clocesc în lăuntru și apoi după ce ies puii, îi față. La păseri și la reptile puii nu se hrănesc de cît din cuprinsul oului, fie iele *ovipare* ori *ovovipare*. La mamifere înse se credea că există numai *viviparitate*, adică puii se dezvoltă într'o matrice, se hrănesc absorbînd prin placentă ori fără de placentă materii hrănitore din părății matricei. Acest caracter se privea așa de însemnat ca și faptul că mamiferele au păr. Iar păsările și reptilele nu.

Acuma înse s'a aflat că *ornitorincul* și *echidnul*, mamifere din Australia, sînt *ovipare* ca păsările! Inchipuiți-vă supărarea celor ce se deprinseseră a crede că ie lucru absurd să spuie că vreun mamifer se ouă ca păsările și că-și clocoste ouăle și spre mai mare minune, după ce ies puii le dă țită. Ori cum s'ar întoarce cine-vă nu-i chip de negat că *oviparitatea* ori *ovo-viviparitatea* mamiferelor monotreme leagă mamiferele foarte bine cu păsările și cu reptilele. Putem cu drept cuvînt să ne închipuim o vreme cînd nu țerau încă pe pămînt de cît păsări, reptile și mamifere monotreme, toate trei *ovipare*, clocindu-și ouăle singure, ori lasînd această îngrijire pe sama căldurei soarelui etc. Cu atita mai însemnată iese descoperirea cînd știm că monotremele au în privința organelor sexuale și alte asemănări foarte mari cu reptilele și cu păsările și că asemănări nu lipsesc nici în alte privinți. Legătură se face și mai mare ținînd samă de cercetările mai nouă asupra placentei de la păsări.

Despre chestiea aceasta a *oviparității* unor mamifere a scris dl. E. Trouessart un articol în „Revue scientifique“ No. 21, de la 23 Maiu 1885. Cele ce urmează le vom lua de acolă.

„Discuția asupra chestiei a fost adusă de W. H. Caldwell care merse în Australia anume ca să cerceteze embriologia ornitorincului și a echidnului. Caldwell a depeșat că a aflat *ouă de ornitorinc*. Dl. Trouessart înșiră înse multe lucruri cari dovedese fără îndoială că oviparitatea acestor mamifere ieră cunoscută la începutul veacului nostru și că a fost dată uitării poate tocmai fiind că se părea un fapt prea în nearmonie cu ideile domnitoare.

„Nu-i încă un veac de cind se cunosc monotreme. Cea dintiū descriere despre ornitorinc, cu figură înă, „a publicat-o Shaw în 1799 în *Naturalist's Miscellany*, t. x. pl. 385. și în cartea-i *General Zoology*, t. 1-iū, p. 229, pl. 66 și 67, sub nume de *Platypus aotinus*. În anul 1800 Blumenbach a descris acest animal și i-a făcut și figură, numindu-l *Ornithorynchus paradoxus* (*Handbuch*, 10-e ed. p. 135, *Abbildung*, pl. 41, 1880). I-ar fi ramas numele dat de Shaw, dacă Herbst n'ar fi numit tot *Platypus* (înă de la 1793) un gen de coleoptere. Echidnul ieră cunoscut înă de la 1792, dar îl socoteau ca specie din genul furnilierilor (sub numele de *Myrmecophaga aculeata*, Shaw, *Nat. Misc.*, pl. 109), Cuvier a făcut pentru pentru dînsul a nume genul *Echidna* la 1797 în scrierea sa *Tableau élémentaire du règne animal*, p. 143.

„Naturalistul englez Everard Home a făcut cel d'întăiū cercetări anatomice asupra acestor două mamifere, le-a găsit înrudite și a luerat în această privință un memoriū cetit înaintea societăței regesti din Londra (1881) și publicat în *Philosophical Transactions* (1882).....Home credea după organele lor sexuale, că ornitorincul și echidnul trebuie să fie *ovovipare* și că trebuie să formeze un trib mijlociu între clasa mamiferelor și între reptile și păseri.

„Se știe în adevăr că la monotreme se deschid organele sexuale la amîndouă sexele într'o *cloacă*, care ieste o prelungire a matelor, întocmai ca la păseri și la reptile. Apoi, ovariu drept al femeii se închircește de timpuriu ca la păseri, și în total acest aparat genito-urinar are mare asemănare cu părțile corespunzătoare și de la păseri și de la reptilele superioare ca broaștele țistoase.

„E. Geoffroy Saint Hilaire a avut și iel prilej de a cercetă anatomia ornitorincului (1822), stărui asupra acestor asemănări și se convinse că monotremele trebuie să fie ovipare (vezi art. *Ornithorynque* în *Dictionnaire classique d'histoire naturel'e* (1827) făcut de Is. Geoffr. Saint Hilaire și planșa pe care sint figurate organele genitale ale animalului) tot pe atunci ieși lucrarea cea însemnată a lui Meckel, intitulată : *Ornithorynchi paradoxo descrip-*

tio anatomica (1820), cu opt table minunate în cari terau figurate pentru întâea oară țitele acestui mamifer. Geoffroy, înșelat de ideea că nu se poate ca un animal să fie tot o dată *ovipar* și *mamifer*, nu vroi să admită că organele descrise de Meekel puteau fi adevărate țite. Într'un memoriu publicat în *Annales des sciences naturelles* (dec. 1821), le privește ca analoage cu ghindurile cari la reptilele apatice și la pești, ung tegumentele, ghinduri cari mai sint și la alte mamifere și nu au nemica a face cu țitele.

„In alt memoriu, publicat tot în aceeași ane, (t. XVIII (1829), p. 157), Geoffroy repetă același lucru cu atita mai mult cu cât credea că are dovezi despre *ovipritatea* ornitorincului. Aceste probe sint cuprinse în ravașul următorii ce i-l trimesese profesorul Robert E. Grant, de la Universitatea liberă din Londra, și pe care îl publicam aproape în întregime :

Domnule,

Sint mare plăcere comunicându-vă știrile ce am căpătat de la dl. Leadbeater, în privința unor ouă ce are și pe cari le arată ca ouă de ornitorine.

Dl. Holmes, cunoscut ca adunătorii de colecții de istoria naturală, a stat cîțiva ani în Olanda nouă. Într'o zi pe cînd vină pe malurile riului Hauksburgh, în lăuntruțl țerei, văzu foarte bine, la cite-va picioare de la dînsul un ornitorine care plecă de pe o bancă de nășip pe care șezuse, dl. Holmes găsi o gropicică în nășip de vre-o nouă degete în diametru, și într'însă cu cite-va cren-guți ouăle în chestie.

Găsi patru ouă (pe toate le abusei înr. Angliezary Dl. Holmes s'a întors înapoi în Olanda-nouă cu femeea și cu copii. Două ouă din acestea sint la muzeul din Manchester, alte două la dl. Leadbeater care, nici cu un preț nu le-arda.

Cu toate acestea, de și faptele se potrivesc minunat cu adîncele Dv. cercetări, le veți da atita încredere cît li se cuvine.

Ouăle *mi se par că se deosebesc, ca formă și ca textură, de cele de păseri* : sint sferoidale lungărețe, tot una de groase la amîndoua capetele ; sint lungi [măs. ingleze] de un deget [pouce] și $\frac{3}{4}$. Icar groase de $\frac{1}{2}$; coaja le subțire, sfărncioasă, translucidă și de culoare albă fără lustru ; suprafața de pe dîn afară, privită cu lupa arată o rețea minunată ; păreții rețelei sint făcuți din materie văroasă, totu-și suprafața ție netedă. Unul dîntre aceste ouă lera stricat, și am cercetat și fața năuntrică, care mi-a părut de asemenea formată din grăncioare foarte mici de materie văroasă.

Mărimea și forma ouălor mi-a amintit ouăle multor reptile sauriene și ofidiene, reptile cari n'au volum nici a zecea parte cît ornitorincul.

Prietenul meu Yarell, care a cercetat de asemenea ouăle, crede că se deosebesc și de cele de păseri pe cît și de cele de reptile. Alți călători mi-au spus că riul Hauksbourgh ; pe țermul căruia s'au aflat aceste ouă, hrănește multime de ornitorinci.....

ROBERT E. GRANT.

„Am subliniat părțile ce ni s'au părut mai înseunate. E. Geoffroy pune în notă că indigenii din Olanda-nouă admit ca fapt bine cunoscut oviparitatea *moctremelor*. „Un șef din tribul Booroh-Booroh.... vorbi ca despre un fapt cunoscut de dînsul cît și de ai lui, despre uatul și clocitul *mullingongi'or* (ornitorincilor)...“

„Aceste fapte, pe lângă anatomie, nu mai lasară lui Geoffroy Malcoala : iel credea că ornitorineul și echidmul trebuie scoși din clasa mamiferelor și să formeze o clacă mijlocie între mamifere și păseri sub nume de *Monotreme*. Această clasă o primi Ch. Bonaparte, în 1831, în scrierea sa : *Saggio di una Distribuzione metodica degli Animali vertebrati*.

„Așa stăteau lucrurile cînd la 1835, un naturalist englez, E. T. Benet, întorcîndu-se din Australia, publica amanunte nouă asupra obiceiurilor și reproducerei ornitorineului. Sprijini părerea lui Meckel în privința ghindurilor de pe pîntecele femeilor și le privi ca adevărate țite, deși n'a putut stoarce decît puțin lapte dintr'însele de la o femeie prinsă în viziune cu doi pui marișori.

„Un naturalist francez, Jules Verreaux, a observat în Tasmania obiceiurile acestor animale și a publicat un articol în *Revue zoologique* în 1848.

„După dinsul, *femeia nu se ouă și iese în uldevăr ovovivipară*. Puii, *de la naștere* sug de a dreptul pe mamă, care cînd înnotată în apă, lasă de-i curge laptele, iar puii, cum pot înnota, îl apucă foarte bine mișcînd cu vioiciune pliscul. Acest feliu de alăptare samănă cu cel de la cetacee.

„După Balfour (*Embryology*, t. II, p. 198), la 12 August 1864 au prins 66 femeie de *Echidna hystrix* cu un pui ce sta cu capul în indoitura marsupială de la pîntece. Puiul ieră gol, roș deschis, și lung de un deget și două linii.

„Ce să gîndim de aceste contraziceri mai ales în urma descoperirii lui Caldwell? Să fie oare monotremele *ovovivipare*, adică să se poată *după împrejurări*, să se ouă *orî să-și clocească ouăle în oviducte*, și puii să se nască vii numai în acest caz? Ieste o ipoteză pe care o facem cu toate rezervele. Trebuie să așteptăm memoriul lui Caldwell.

„Mai în același timp cu Caldwell, dl: Haacke, directorul muzeului din Adelaide, se pare că a făcut o descoperire analogă, înse în privința echidnului. În ședința societăței regesti a Australiei de sud, ținută la 8 sept. 1884, Dl. Haacke a arătat „*un ou găsit în punga unei femei de echidn*, că dovadă că echidnul de și are țite se ouă, înse ouăle le clocește în punga de la pîntece. Oul fusese scos, la 25 August 1884 din punga unei *Echidna hystrix* vie prinsă în insula Cangurilor, și adusă de A. Molineux. Nu s'a putut cercetă oul înlăuntru fiind că ieră descompus.“

Din cele spuse se pare aproape sigur că monotremele sînt *ovivipare* (poate une-orî *ovovivipare*) și că dau lapte puilor.

S. G.

„De prin lume adunate și la lume ieară-și date“

Dormiți, onorabili cetitori în liniște, fiți pe pace, cîrmuirea veghează! Nu credeți? Ușor vă pot tămădui, cetiți în „Progresul medical român” An. VII. Nr. 25, de la 29 Iulie 1885, București. Cetiți, zic, un articol al d-lui medic veterinarîu Zemescu din Iași. Nu ne pasă de celelalte chestii pentru cari discută D-sa cu un domn Jocu student veterinarîu; dar ne pasă mult cînd aflăm „că în abatoriu din Iași se constată zilnic 2 sau 3 vite phtisice (oftigoase), mai cu samă din acele aduse de la velniți; ei bine, dacă veterinarîul orașului ar căuta să respingă pe fie-care zi cîte 2 sau 3 vite, fără ca proprietariul să fie despăgubit, atunci de sigur că măcelarii s'ar pune în grevă, ca mai zilele trecute cei din București, și aceasta numai folositoare comunei nu poate fi.“ Cu atita mai *solidă* întipărire îți lasă cuvintele acestea, cu cît te gîndești vrînd nevrînd că ai cetit pe fața căealaltă părerea d-lui dr. veterinarîu. „Scopul meu a fost de a pune în evidență prin cîte-va cuvinte caracterul contagios parasitar al phtisiei și posibilitatea transmisiei de la animale la om prin consumarea produselor alimentare.“ Nu știm ce a scris dl. Zemescu în articolul d-sale din „Gazeta medicală“, dar din cele spuse aici ne pareu să mărturisim că-l prea vedem îngrijit de pagubele celor cu vite oftigoase, de greva casapilor și de foloasele comunei și ieară-și prea englez ieste pe sama celor ce vor avea noroc să se înfrupte din cele 2 ori 3 vite oftigoase ce se pun cu voia medicului veterinarîu spre vînzare. Știm sigur că dl. Zemescu ieste destul de prevăzătoriu și nu se hrănește din asemenea dobitoace și nu avem nici o teamă de sănătatea d-sale; dar oare ce vor zice cei ce mîncea vite oftigoase? Știți cele petrecute cu *Domnica Mihăilă* la care nu s'au învrednicit domnii doctori Sculy și Rusu senior a cunoaște de-i îngreunată ori de are sarcom, deși copilul iera aproape de 8 luni și sînt semne sigure pentru a deosebi îngreunarea, mai ales așa de înaintată, și deși sînt semne pentru a cunoaște o mătă de femeie îngreunată o dată ce au deschis pîntecele femeii. După cum a zis unul di'ntre operatori: „dar ce-mi pa-să mie, nu-mi face nici cald nici rece“; tocmai așa și dl. Zemescu se spală pe mîni ca Pilat și-l doare inima de comună (de consiliul comunal, firește) iear de casapi se teme de se zvîntează. Nu știe se vede dl. medic, că lucru foarte ușor ar fi să se reguleze o tăietoare comună și să puie în friu pe speculanții de carne, cari ne vînd carnea așa de scump, ne-o dau atit de proastă și mai pe sus de toate ar face și grevă, dacă n'am voi să înghițim cu răbdare nemțască până și microbii tuberculozei. Blajini mai sîntem, dacă nu vom merge și noi în împărăția cerului, apoi nu mai merge nimene.

* * *

Unele limbi rele, niște limbi veninoase, tot birfese în potri-va sfintei misiuni de gazetariu. Nu vreau să priceapă, nu le intra în cap, că o dată ce a pus mîna pe condei și a dat la tipariu manuscrisul, omul se prefăce în luminătoriu al nației, capătă darul de a ști toate și poate vorbi despre toate științele cunoscute și despre altele încă necunoscute.

Multe isprăvi mai face gazetarii, gogonote le mai spun, dar din cînd în cînd nu mai poți să strîngi numai din umere cu des-pret, așa te dovedește amarul de trebuie să te recorești

Nu de mult a publicat ziarul „Tutova” de la Birlad, patriea lui Damaschin, o notiță caraghioasă care dovedește că oamenii de la acest ziar, care vrea să lumineze Birladul, sînt tot așa de înva-țați ca lelea Catrina ori lelea Maranda de la Ivesti.

Ientă cum vorbește onorabilul :

„**Scheletul unui uriaș**— În marginea satului Ivestii, plasa Pereschivului, județul Tutova, în urma ploilor căzute, septă-mîna trecută, s'a rupt un mal. După încetarea ploiei, locuitoriul Stefan Gherasim s'a dus la locul unde se rupsese malul spre a că-ută piatră, și, sapînd a dat peste un craniu omenesc, pe care-l crezu că iese o stîncă de piatră, locuitoriul tăbări asupra lui cu cazmaua, ca să-l sfărme, înse observă cu mirare că din bucatele sfărmate în loc de piatră, sar niște surcele de oase, apoi, conti-tinuînd a da cu cazmaua mai departe, se mai surpă o bucată de mal și spre marea lui mirare vede un braț colosal omenesc, pe care abia l'ar putea ridica doi inși.

„Bietul Gherasim, la această neașteptată privescete se spai-mintă, scapă cazmaua din mîna și o lea la fugă spre sat, ca să spună ce văzuse de urmele unui uriaș.

„Mai mulți locuitori, pleacă după spusele moșneagului Ghe-rasim ca să se convingă de minunea ce le o raportă, mai ales ca-l văzură tremurînd de frică și relatîndu-le minunea ca un ce extraordinar.

„În adevăr venind mai mulți locuitori la fața locului, aflară în malul surpat un schelet întreg, al unui om gigante care, după cum ni se relatează ar fi de o lungime aproape de trei stînjenti.

„Dl. Ilie Șaraga, care ne-a relătat această descoperire mira-culoasă ne-a promis, că mine va aduce la redacțiunea ziarului no-stru colosalul braț și un dinte al uriașului găsit, spre a-l espune la vederea publicului.

„În tot cazul autoritatea administrativă a județului nostru ar trebui să se intereseze de această fabuloasă descoperire ce ni se comunică, care negreșit că nu poate fi de cît în interesul științei și al istoriei.”

După cele spuse, fiind animalul găsit în lutul ce acopere dealurile noastre, adică în loess (?) apoi după mărime etc. sîntem îndreptințați că-i vorba de un *mamut* (?) sau elefant cu aparatoarele încoavăite tare și acoperit cu păr mult și mare, în sfîrșit de un elefant care acuma nu trăește nicăieri, dar care a trăit în mare parte din Europa în epoca quaternară. Aflarea unui schelet *int eg* de mamut este foarte prețioasă și ar trebui luate măsuri, pentru a fi dăruit ori vîndut muzeului din Iași și nu împărțit pe la cei ce-l cred urieși și vor fi socotind ca le va aduce noroc la jocul de cărți!

Ce lipsă de cultură la redactorii „Tutovei”! Să nu știe măcar atîta lucru, că urieși n’au fost nici o dată între oameni și să ajungă a aștepta de la bietul mamut lamuriri pentru istorie! Mai știi, vor fi locuit într-o vreme urieși prin meleagurile celea și redactorii „Tutovii” trebuie să fie epigonii lor.

Credem că se va fi găsit dintre elevii liceului vre-o unul care să deștepte pe onorabila redacție din visele-i uriașe.

Parcă văd pe luminătorii publicului umilindu se înaintea înțelepciunii bătrînilor și zicîndu-și : „Uitați-vă ce rătăciți ieram, „rideam de bătrîni cînd ne spuneau că au fost mai de mult urieși și că sînt morminte de urieși și ici colea oase, etc. Și acuma „poftim urieșul țese din groapă și oasele lui parcă ne strigă cu „mînie : priviți, necredinciosilor, veniți de pipăiți și fiți credincioși.”

Cu asemenea lumină întunecoasă cum aruncă „Tutova” mine poimane vom auzi și de alte descoperiri fabuloase, de pilda vor află vre un balaur cu piatră scumpă în cap, ori scheletul vre unui zmau cu 12 capete, ori vre un coif care să ne facă nevăzuți. Nu știm la ce le-ar folosi celelalte descoperiri, dar ne închipuim despre coif că le-ar prinde bine, căci l’ar pune în cap și nevăzîndu-i nime pe uliță n’ar avea nevoie să le fie rușine cînd vor fi priviți cu admirația cuvenită meritelor științifice ce au dat la lumină cu notița despre urieșul moșului Gherasim.

* * *

Un profesor de fizică la o școală comercială din *Belgia orientului* a susținut că pluta nu cade în apă la fund din pricina impenetrabilității apei, muștrînd pe elev care luîndu-se după carte spunea despre principiul lui Arhimede cite ce-vă.

Gici, d-le Starza, care-i profesorul în chestie! Zdravăn bărbat. Instrucția merge, nu glumă!

* * *

Ziarul „Independența Romîna” din Buzeu, ziar care s’a dovedit cît de sus stă ca știință cînd a scris negru pe alb că *cracotițele sînt plante* nu s’a lecuit de boala de a vorbi fără luare aminte. Așa în No de la 7 Martie 1885 găsim un articol intitulat „Dar-

winismul și patriotismul“, despre care ne spune redacția că-i făcut de un francez, fără să lămurească, dacă francezul pomenit a scris articolul anume pentru „Independența Romîna“ ori dacă domniile-lor l-au tradus din vre-un jurnal în felul lui „Antiprussien“ de la Paris. Să trecem înse. Dar la acest articol vedem o notă la numele lui Darwin, iată-o : „Darwin este un poet și mare medic „englez que și a exercitat arta sa cu mult succes la Liechfield. A „scris multe cărți între quare și o operă foarte originală intitulată „Zoonomia sau legi e vieții organice. Nota Red.“

Dl. Redactor nu face altă ispravă de cît fără să-i treacă prin minte vorbește nu de *Charles Darwin* autorul *Originei speciilor*, ci de medicul *Erasme Darwin* cari în adevăr a scris o *Zoonomie* dar în veacul trecut la 1794 și a avut idei asemănătoare cu ale lui Lamarck, Geoffroy Saint Hillaire etc... Se vede că dl. Redactor a căutat în vre-un dicționar biografie de pe la începutul veacului.

Apoi întrebăm noi : șede frumos oare a da asemenea hrană sufletească celor ce caută lumina cetind ziare ?

* * *

Mai de multe ori am aflat lucruri ciudate în „Gazeta sateanului“ le voi culege ieu o dată și le voi da publicului să le judece. Acuma voi vorbi numai de grașala ce face dl. C. C. Dateulescu vorbind despre ciuperca în No. 9 an II, 5 Iunie 1885, pag. 137. Dl. Dateulescu vroind să fie popular a reușit a vîra idee falsă în mintea cetitorilor d-sale. Măestria nu-i a spune lucrurile așa cum le crede poporul și a fi înțeles, ci tocmăi a spune cum sînt lucrurile în adevăr, a-l face să le înțeleagă așa și prin urmare a-l lumina.

Dl. Dateulescu vorbind de ciuperca zice :

„Mai întâi să stabilim ce este ciuperca ; că ciuperca e o „plantă toți știu, dar puțin și dau socoteală că partea ce o mincăm, umbrela aceea, nu e de cît floarea ciupercei și că planta „propriu zisă nu prea se observă și constă în acele filamente (mycelium) albe, care nu dă în floare sau fruct de cît pe timp de „ploae și urmat de căldură, alt-mintrelea fără ca să se distrugă stă „pe loc și d'aceea ciupercele nu se observă de cît cînd înfloresc. „cînd piciorul carnos al floarei acestei ciudate plante (cu floarea „mai mare mult de cît întreaga plantă) se ridică și se umflă.“

Mai jos zice : „un grup compus din 6 boboci de ciuperca și „din o ciuperca înflorită. E ciudată vegetațiunea acestei criptogame.“

Și mai jos : „... dar sub floarea ei (pălăria) au un feliu de zbîrcituri albe...“

Credem de tot de prisos a mai stărui, cînd elevii din clasa a II-a gimnazială știu că nu poate fi vorba de floare la ciuperce. Dl. Dateulescu nu se oprește înse și numește coada ciupercei *coada*

floarei. Păcat că nu spune cari sînt staminele și cari pistilele și că n'a aflat că așa numita floare a d-sale ar putea fi privită mai degrabă ca a doua generație nesexuată, și miceliul ca întăea generație sexuată.— Dl. Dateulescu păcătneste ca și colaboratoriul d-sale Dl. Dr. Blasian etc, despre lunecăturile d-lui doctor voiți vorbi înse alta dată.

* * *

Dl. *Belortu* ne mai avînd răbdare de a-și vedea răspunsul tipărit, l'a dat la lumină în „Romanul” la rubrica „Inserțiuni și reclame” și se vede că și redacția a băgat de samă ce felii de om și ce felii de articol i-a căzut oaspe, depune notă că răspundere pentru articol nu-și iea. Foarte bine. Zice dl. *Belortu* că *Mordax* te nebun, cel puțin, une-ori : sau că are reutate innăscută asupra profesorilor Zice că l'am insultat (In adevăr s'a insultat singur prin cartea ce a tipărit). Spune că dacă nu-mi place *Geografia* d-sale, atîta pagubă să fie în țara *Moldovei*. Mie îmi place *Geografia* d-lui *Belortu*, nu ascund : am ris cetînd'o, dar ris nu săgă... Să vedem de va placea și d-lui ministru. . .) Spune că explicările mele despre solstițiu și equinoptiu sînt luate din vr'un *tirfălog*. Nu răspunde la greșelele ce i-am arătat, dar crede că a scapat de una și anume de cea cuprinsă în nota cu trei stelute, spunîndu-mi că acea nota se află în „Introducerea în științele naturale” p. cl. I-a gimnaz, carte de *Ioan Nădejde*. Dar întăiu că trebuia să zică *G. Nădejde* nu *Ioan* și apoi d-sa dl. *Belortu* a spus cu totul altă ce-vă de cit *G. Nădejde* ori dl. *Lucescu* în *Cosmografie*. Adecă acești doi au spus tocmal ce am spus ieu și nu ce spune d-sa. Dacă nu a înțeles nici după ce i-am arătat greșala, ce-i de făcut ? Dacă pofteste Dl. *Belortu* n'are decît să întrebe pe alții, în vacanție se duc la *Roman* mulți elevi din clasa I-a de la școlile secundare din Iași.

Ieu tot stau aice și întreb :

Stelele tot rotunde se vād ? Soarele arde ? Numai la equinoptiū stă axa pămîntului perpendiculară pe equatoriū ? La solstiții stă soarele mai mult pe orizont ? Ce însamnă luminat drept la mijloc ? etc, etc. La aceste întrebări ași dori lămuriri.

Cetească bine dl. *Belortu* ce spune *G. Nădejde* și dl. *Lucescu* și poate se va lumina și va mărturisi ca am avut dreptate să fim aspri cu D-sa. Fie mai modest, să nu creadă că dacă trece de grozav înaintea școlarilor D-sale apoi ne va spăria și pe noi.

MORDAX.

TEORIA LUI RÖSLER

de

A. D. XENOPOL

Profesor de Istoria Romînilor la Universitatea din Iași

1884.

(urmare)

Am ajuns cu studiul la consoane, mai întâi vom vorbi despre cele simple, apoi despre grupe.

Labialele b, p., f, v, m s'au prefăcut înainte de i vechiul latin, de i din ie (p. e deschis și accentuat) și de i slav în gh, ch, h (orî ce), ge (gh orî ȝ), gn (ca în franța agneau).

Exemple:

orbit, orghit; orbî, orghî; ȧerbî, ȧerghî;— slăbit, slăghit; bili, ghili; biciu, ghiciu; biet, ghet; bivol, ghihol; etc.

rupî, ruchî; piept, chept; pisat, chisat;— pilă, chilă; lipî, lichî; giupi, giuchi; etc.

fr. hir(cir): a fi, a hi(a ci); fin, hin(cin) (din lat filianus, cum se vede de pe macedonește hilin);

vin, gin(ȧin); viu giu(ȧiu); vierme, giermî(ȧermi);—vină. gina(ȧină); vidră, gidră(ȧidră); etc.

miez, gnez; miel, gnel; imă, igni;—milă, gnilă; etc.

Această prefacere se cunoaște la Moldoveni și prin urmare la Bucovineni și la Besărabeni. Dar chiar la această grupă de Romîni se întîlnesc deosebiri puțin însemnate. Așă pe unele locuri în loc de ghi din bi găsim bghi, se zice albghină; de asemenea în loc de chi din pi se găsește și pchi, se zice pchept un chept. Chiar în Moldova de sus deși de obicei se zice chi din pi, sînt cuvinte la cari se întrebuintază și chi și pchi orî numai pchi. Așă se zice tot-deauna copchi și lupchi. La prefacerea lui f în h orî ce găsim în Moldova de sus mai ales ce, în jos mai mult h. La prefacerea lui v se găsește în Moldova de sus mai mult ge de cît ȝ; dar la unele cuvinte se în-

trebuințază *gh*. Așă se zice *ghitâl* și *gițâl*. Pe une locuri se zice și *jițâl*.

Afară de Moldoveni mai întilnim prefacerea în Transilvania în munții de cătră noi, apoi în împrejurimele Brașovului, în munții apusenî ai Transilvaniei la Moți, în județul Ialomița, Rîmnicul Sărat, Prahova, în Dobrogea.

Prefacerea în părțile citate afară din Moldova veche iese mai puțin regulată de cît la noi, din pricina luptei cu alte dialecte. Putem observă că pe la Rîmnicul Sărat se află ori se află forma *phi*, *pchele* (într'o suplică de la 1848... publicată în „Drepturile omului“); În Prahova se zice, după Dl. Jipescu în scrierea a *Opincariul* : *ghită*, *ghin*... p. *vită*, *vin*. Pe la Brașov iar se zice *ghie* p. *vie* (viță de vie) și pe lingă Făgăraș *pchicior* etc.

Tot această prefacere o găsim la Romîni din Cherson la care a fost Dl. T. Burada.

Prefacerea iese cunoscută la Romîni din Macedonia, ba încă acolo iese regulă generală. La acesteia *pi*, *bi*, *fi*, *vi*, *mi* după aceea-și lege ca la noi au trecut în *chi*, *ghi*, *hi*, *vi*, *gni*, forme mijlocii ca la noi nu se întilnese, pe cît se pare.

Dialecte fără prefacerea aceasta a labialelor se află acuma în Oltenia, în mare parte a Valahiei mari, în Banat și în mare parte din Transilvania.

Din tipărituri și manuscripte vechi fără nici o urmă de asemenea prefaceri voiū cită manuscriptul de la Voroneț, scrierile lui Popa Grigorie de la Măhaciū, aproape toate tipăriturile din țerile Romîne. Chiar în Moldova unde găsim acest dialect așă de puternic, nu-l vedem de cît ici colo prin tipărituri, din greșală. Așă la Dosoteiū în veacul al XVII-lea se află *chicior* de bună samă pus de zetariū și trecut cu vederea de corectoriū. Di'ntre toate prefacerile citate numai a lui *f* în *h* se găsește destul de des la scriitori din Moldova și din Muntenia, chiar din veacul al XVI-lea.

În documente slavone din veacurile: XVI, XV, XIV nu cunoaștem cuvinte romănești de cît din dialectul fără

prefacerea labialelor și anume în Moldova chiar, găsim: *Pisc, Pietra, Micotă, Zbiarea*, etc. începînd din veacul al XV, și forme ca *Chisc, Chiatră, Zghiarea* lipsesc de tot. Decî prin veacul al XV-lea, dialectul cu labialele neprefăcute domnea la toți Romîniî din Daciaa lui Traian și cel cu labialele prefăcute, chiar de va fi fost întrebuintat, ieră privit ca foarte popular și se fereau de dînsul în scris, cum facem și acuma. Fapt ciudat, începutul limbei literare romîne iese mai vechiî de cît tipărireă cărților bisericești, în veacul al XVI-lea și cei ce au tradus cărțile s'au ferit de graiurile populare.

Iată acum cite-vă fapte cari ne vor ușurâ înțelegerea chestiei. Prefacerea labialelor iese mai veche de cît a lui *e* neaccentuat în *i* în cuvinte ca *venim, vedem*, de vreme ce din *vinim, videm* nu s'a făcut *ginim, gidem*; pe cînd prefacerea lui *e* în *ë* după *ș* iese mai nouă de cît prefacerea acestui *e* în *i* de vreme ce *ședem* s'a făcut *șidem* și nu *șadem*. Prin urmare iese de admis că au adus peste Dunărea prefacerea labialelor tot acei Romîni cari au adus și prefacerea lui *e* în *ă* după *s, ș, ț, z, j*. Ne-am întări în această părere prin faptul că nu cunoaștem dialecte cu prefacerea labialelor fără de a lui *e* în *ă* după *s, ș, ț, z, j*. Lucrul înse nu iese cu neputință, se poate foarte bine să fi venit într'acoace și Romîni cu prefacerea labialelor și fără a lui *e* în *ă* după *s, ș, ț, z, j*. Din aceste fapte urmează ieră-și aceea-și închiere ca și din cele de mai înainte: venirea Romînilor de peste Dunărea roiuî roiuî, în timp de sute de ani.

Celelalte prefaceri ale labialelor sînt comune futuror Romînilor. Așă prefacerea lui *b* în *v* și păstrarea lui *v* în forme ca *avem, aveți*, etc. pe urmă prefacerea lui *v* în *u*, păstrarea ori pierderea acestui *u* iese în totul aceea-și la noi și la Macedonenî. Unele din aceste prefaceri sînt încă din latina populară, altele s'au întîmplat în limba romînă înainte de desfacerea în dialecte.

Prefacerea lui c(k) în ce(ç) se află la noi înainte de

e orî i: **facis** (faki), **facî** (favi), **facet** (taket) **face** (tave)
La Romîniî din Macedonia c în asemenea condiții s'a prefăcut în ț: *fați, tate*.

Asupra acestei chestiea sînt mari desbateri între specialiști. Ideile sînt foarte nepotrivite între dinsele. Noi credem că putem dovedi cum că forma noastră ie veche și că la Macedonenii s'a întîmplat prefacerea lui *ce, ci* în *țe, țî* după despărțirea Romînilor din Dacia lui Traian de dinșii. La Romîniî din Istria este după Miklosich un sunet mijlociu între *ce* și *țe*.

La Macedonenii găsim următoarele cuvinte de origină slavă cu prefacerea lui *ce* în *țe*: *țudie* (minune) din slav. *ciudo*, drom. *ciudă*; *țupleșcu* drom. *ciopleșcu*; *țiriap* din slav. *чръпъ*, bulg. *чръпъ*... Cum că prefacerea nu s'a făcut din pricină că neavînd în limba lor *ce* ar fi înlocuit pe *ce* prin *țe* nu se poate susține, fiind că la Macedonenii este sunetul *ce* în cuvinte ca *ficior*, *cicior*, la cele în *ciune*. Pe urmă sînt cuvinte siave ori turcești la cari prefacerea nu s'a mai întîmplat din pricină că au intrat prea tîrziu. Așă este *cioban*, *cizmă*, *cioc*, *ciarc*. Ca dovadă cum că într'o vreme ieră și la Macedonenii *ce* unde este acuma la noi aducem faptul că pe la dinșii se zice și acuma nu numai *ținușă*, ori *țenușă* ci și *cinușă* cu *ce*. Formele cu *ce* s'au păstat la grupuri mai răzlețite. Așă dară ne hotărîm împotriva lui Lambrior și pentru Dl. Hijdău, care totu-și pe cît se pare, greșeste scriînd că Macedonenii zic acuma *fițior*.—Miklosich însu-și spune că în aceea-și limbă dacă este o desvoltare, apoi sunetul *ce* a precedat pe *țe*; așă admitem și noi că a fost cu limba romînă.

Prefacerea lui *ce* în *țe* trebuie să se fi întîmplat după prefacerea labialelor și după a lui *e* în *ă* după *s, ș, ț, z, j*. Forma *ținușă* de la Miklosich trebuie să fie din *ținușă*: ori cum ar fi prefacerea lui *e* ori *a* lui *i* a putut fi destul de nouă încă pentru că limba nefiind dată a rosti *ți* ori *țe* să fi făcut și după prefacerea lui *ce* în *țe* din *ți* ori *țe, țî* ori *ță*.

Prefacerea lu *c* (*k*) urmat de *i* plus altă vocală în *ț*

ieste comună tuturor Romînilor: *fața* (facia), *ață* (acia), *ghiță* și *gliață* (glacia), etc.

Prefacerea lui *g* (*gh*) în *ge* (*y*) s'a întimplat la noi înainte de orî ce *e* sau *i* latinesc. La Maccedonenî găsim *dz* în loc de *ge* (*y*). Sunetul *ge* nu le iese înse necunoscut nici lor, deci și aice avem prefacerea în *ge* mai veche și *dz* de la dînșii s'a făcut din *ge* urmat de *e* orî *i* curat. Prefacerea iese nouă.

Prefacerea lui *d*, *t*, *s* înaintea de *i* în *z*, *ț*, *ș* iese comună tuturor Romînilor, special româ: ească, căci nu iera cunoscută din latina populară, și mai veche de în legăturile cu Slavii.

Cum că prefacerea nu-i romanică vedem de pe forme ca: *dico* ital. je *dis* franț, *lessive* franț... *sied* etc

Cum că-i mai veche de cit amestecul cu Slavii se vede de acolo că nu cunoaștem nici un cuvînt slav în care *t*, *d*, *s* ar fi trecut în *ț*, *z*, *ș*, bine înțeles, afară din finale unde au avut loc analogii

D urmat de *i* plus *o* accentuat s'a prefăcut în *ge*:
T în acelea-și condiți, în *ee*; la toți Romîni: *putredione*,
putregiune; *fetiolo*, *fecior*; *petiolo*, *picior*; *rotondiolo*, *rotun-*
gior, *dios*, *gios* etc.

(Va urma).

I. NÂDEJDE

VIRTUȚILE ȘI VIȚIURILE*)

(poveste pentru copii mai mărișori).

Încea de la începutul lumii, din veacurile de demult, virtuțile și vițiturile iera în certate reu între iele și pururea în vrăjmășie.

Vițiturile hălăduiau tot în bine și veselie, dar traiau cu di-

*) Prelucrată după o scriere rusască publicată în ziarul „Общее Дело“

lăcie, făcându-și trebușoarele pe sub mină: iear virtuțile ca vai de ieie, prost de tot și tot în neajunsuri; dar pe de altă parte ierau cinstite de lumea întreagă și nu ieră abecedariu, nu se afla crestomatie, în care să nu fi fost vorba de dînsele.

Cu toate laudele ce primeau, virtuțile în lăuntru lor nu ierau mulțamite și-și ziceau într'una: „Dracul s'o ieie cinste, că nu-ți a-„duce nici un folos. Bine ar fi dacă am putea face și noi cîte „un chief, cîte o trebușoară, bună-oară ca vițiurile... Ei! ei! „alta ar fi de noi!...“ Și fără îndoială că și ieie făceau din cînd în cînd cîte ce-va, cîte vr'o boanță,... dar o făceau tot pe furis, cînd le venea mai la îndămîna, de nu se resuflă nemie.

* * *

Ie greu de deslușit pricina din care s'a pornit cearta între virtuți și vițiuni, dar să povestește că tot virtuțile s'a apucat de sfadă, și așa trebuie să și fie, căci vițiul ie viclean de nu-l încape pămîntul și dibaciul de nu s'a mai pomenit.

Pe vremea aceea vițiurile nascociseră, naiba știe cum, feliu de feliu de suarele, baluri, vizite și multe alte drăcovenii și doar încă prinseseră a se îmbraca tot în catifele și'n mătăsuri, a se împodobi tot cu scule și juaiere, și bine le mai prindea, bate le-ar pustiea să le bată. Iear virtuțile cînd le vedeau, se dădea în vînt de ciudă, nu mai puteau de năcaz, le neurgeau balele de poftă, căci dă, lor nu le venea, nici le dădea mîna să facă ca ieie, și cu fierea pe buze ast-feliu grăieau:

— „Bine, bine! împodobiti-vă, miselelor, cu mătăsuri și scule, „împodobiti-vă hat și bine! Dar geaba vouă, căci ca noi în veci nu „veți fi. Noi sîntem cinstite și prețuite de toți, chiar de-am fi „numai cărpe și sdrențe.“

— „Să vă fie de bine, respundeau vițiurile!“ și atît tot.

Virtuțile să pieară, să moară, nu-și mai încăpeau în piele de ciudă, vroiau să umilească pe vițiuni în ruptul capului, cu ori ce preț. De ciudă își ieșeau din minți și se năpusteau pe la respintenele drumurilor, opreau trecătorii și ast-feliu le cuvintau: „Domnilor, nu-i așa că noi sîntem plăcute chiar în zdrențe?—Nu-i așa!“

Dar trecătorii, pe semne că ierau tot de cei rei și înnărăviți, fereau în laturi ori le îmbrînceiau zicîndu-le în gura mare:

— „La Naiba, dar de unde ați mai ieșit atîtea? Hai treceti, „duceți-vă încolo!

Cercat'au apoi virtuțile să facă vițiilor șicanuri prin poliție, și ast-feliu chieiau pe serjenți: „Bine, sergenților, ce treabă aveți voi? „Nu vedeți că publicul s'a desfrînat din cale afară, nu vedeți că „ie coplesit de vițiuni? !...“ Dar serjenții de oraș se făceau că n'aud și se închinău cu umilînță înaintea vițurilor... Așa că nici în chipul asta nu au putut să facă vr'un reu protivnicelor lor. Năduvul și amarul le înnebunea.

Deznădăjduind de toți și de toate ajunseseră la amenințări, cum le întilneau prindeau a se răsi la ieie zicindu-le cu pizmă:— „Lasă, „Lasă! n'au să fie cît lumea mișeliile astea, nu vă veți bate voi „mult mendrele! N'aveți grijă, după faptă și plată! Au să vă „toarne la dubă! la oenă!... la munca silnică pe vieată!”

Dar puțin le păsa vițiurilor de amenințările pizmașelor lor: „Așa!?... V'ați găsit pe cine să spărieți, n'avem ce zice! Ne în- „groziți cu munca silnică! spăriați lupul cu pielea oiei! Ș'apoi „iean ascultați; noi vom fi ori nu osindite, dar voi din ziua nașterii „voastre purtați lanțuri de oenă.”

Și așa din vorba în vorba protivniciele se infurieau din ce în ce și nu mai cătau să puie capăt astor certe, cari'n multe rînduri ajungeau la bataie, dar bataie nu săgă: se însăcăn de păr, se zgîlțieau și se pumneau de te îngrozeal.

Dar și'n bătai norocul se'ntorcea cu spatele la virtuți, căci vecinic rămăneau doborite.

A-zi așa, măzi așa, cînd ieaca într'o zi pe cînd cearta ajunsesese iar la pârulala, dă domnul și trece pe acolo moș Stan din satul „Nemineafii,” care auzind larma luptei se opri și cerea să fie de ajutoriu amînduror părților și ast-feliu le grăi.

„Proastelor, proastelor! de ce vă smulgeți părul? Nu vă mai „faceți de risul lumii! Nu vedeți voi că de la începutul veacuri- „lor fie-care ați avut „merite'e, bunurile voastre. Ah, netoatelor! „v'ați potrivit oamenilor și v'ați despărțit în două tabere, în vir- „tuți și vițiuri. Dar dobitoacelor! Cercetați lucrurile de-a mă- „runtelul, de la izvorul urei și pizmei ce vă roade și poate că „veți găsi chip de învoire.”— După aceasta mintosul moș Stan puresese spre percepție, să-și plătească birul ca ori-care om cu- prins.

Nu se știe dacă sfaturile lui moș Stan sau oboseala ce le cuprinsese a curmat cearta, dar învrăjmașitele încetară lupta și apucară fie-care întru ale lor.

Intr'un tîrziu cum mergeau virtuțile gramada, grăi ast-fel Umilînța: „Lui moș Stan îi ie ușor de vorbit de meritele noastre, „par'că noi singure nu știm ce bunuri și ce merite avem... Dar „vezi că unele se îmbracă tot în catifele, minineă tot în bliduri de „argint și de aur și altele abiea au două, trei zdremțe pe trup și cu „dîntu la stele postesc mereu postul sîntei Marii.”

— „Si de unde a mai seos și meritele zise caviința. Să nu „fie oare aisa vr'un tertip? De cînd lumea-1 lume știeam că sînt „virtuți și vițiuri și acuma poftim ie vorba despre merite. Asta nu „se poate!... Cum?... coloane întregi s'au scris prin ziare, s'au „tipărit volumuri,... vedre de cerneală s'au întrebuintat vorbindu- „se despre virtuți și vițiuri,... și acuma ni tam ni sam să nu mai

„fie vorba de ieie, ci numai de *meritele* fiște-căriea !. . . Vorba să fie!
 „asta nu se poate ! De mii de ani virtuțile is virtuți și vitiurile
 „vitiuri !... Și acuma luîndu-ne după mîntea proastă a lui moș Stan
 „să zicem că nu sînt de cît merite... Prost lucru !. . . Să dăm dra-
 „cului meritele astea și să născocim mai bine vr'un feliu de învoieală,
 „vr'o învoieală care pe de-oparte să ne facă pe noi virtuțile să în-
 „sperăm, iar, pe de altă parte să vie la îndămîna și vitiurilor, că-
 „rora li se întîmplă dese ori mari neajunsuri și rușini. Bună-oară:
 „Acum cită-va vreme cetii într'o gazeta că Voluptatea a fost prin-
 „să în baie de un comisariu care a făcut proces verbal, și că tot
 „în noaptea aceea Precurviea numai în cămeșă, a fost îmbrăncită de
 „sus, din virful unei scări, de ieră să se nenorocească până jos....
 „Asemenea știți cu toții că Libera-cugetare care înflorea de-ți ieră
 „mai mare dragul, acuma vor să o starpească din rădăcina... Deci
 „fără îndoieală că și vitiurilor le va părea bine să pice la învo-
 „ială cu noi, și lor le va prinde bine !“

— Doamnelor, doamnelor, rosti un glas din mulțimea virtu-
 ților, mai are cine-va de făcut vr'o propunere ?

La aceste cuvinte ieși din rîndurile virtuților o babă girbo-
 vită, slabă, uscată și zbîreită, fără dinți în gură, balabanind din
 bărbie de hircă ce iera, asta ieră Experiența, și iată ce grăi iea
 cu glasu-i subțire și dămol:

„Să găsim printre noi o *rarită* prețuită, care să fie cinstită
 „de amîndouă părțile și de vom găsi așa ce-va s'o trimetem în
 „solie la protivnicii noștri, și de nu ne va scăpa iea de bucluc,
 „apoi pace bună, putem să ne luăm nădejdea !“

Ast-feliu grăi cloanța și ieie toate prinseră a cată și-a cereetă
 de-a mărunțelul. Într'un târziu ieaca dadură peste două fete bă-
 trine Cumpătarea și Preciziunea, băcălițe cari vindeau cu oca
 mică.

Dar reu le-a priit alegerea astor fete bătrine, una că nu ie-
 rau de loc chipoase la îmfașoare și apoi ierau prea nehotărîte și
 deprinse tot cu tirguitul. Cum s'au îmfașoșat ieie înaintea vitiu-
 rilor au început a coti, a se codi, a umbra tot cu : „Știți ar fi mai
 „bine... mai cu încetișorul,... știți cîte puțin... ie mai sigur....“
 Dar de loc protivniciele lor începură a sbieră în gura mare : „Hai
 „cărăți-vă, pană cît vă mai țin picioarele și nu vă mai pierdeți
 „vorbele în zădar.“

Și pentru a arată virtuților că le au găcit gîndul și ca nu
 sînt toema așa de proaste cum cred ieie și că nu le poate trage pe
 sfară ori cine, toate vitiurile petrecură noaptea 'ntreagă benchetu-
 ind di'ntr'untăiu prin cafenele și apoi după miezul-nopței la bal
 mascat, invoidu-și cele mai mari desfrînări.—Bucuriea lor fu mare
 cînd spre ziuă prinseră Cumpătarea și Pudoarea, bete cleiū. Și

unde mi le-au luat iele la ghiermete și mi le-au tras o rafueala de ridea lumea de pe lume. Batjocura iera așa de mare că inși-și chelnerii ziceau cu desgust: — „Cucoane mari și uil'te ce fac!”

* * *

Atuncia numai au văzut virtuțile cum stăteau lucrurile de reu, au înțeles că dacă vroiești să ajungi la bun sfârșit trebuie să te pui pe lucru nu șagă, iear nu se umbli numai cu șoalda și cu înșelăciuni.

Pe vremea aceea se ivise între dînsele o vietate foarte ciudată: nici peste, nici rac; nici găină, nici rață; nici cucoană, nici cavaleriă; într'un cuvînt iera Fățarniciea. Totul iera ne înțeles și ascuns în iea, până și nașterea iei nu se cunoștea hotărît.

Asupra nașterii iei umblau niște vorbe, cum că o dată Umi-lința s'ar fi întîlnit cu Desfrîul la feredee și că din scurta lor prietenie s'a născut această *poamă*. Acuma știu ien, lumea-i rea, poate să fie și minciuni!

Poama aceasta iera dragă tuturor virtuților, iele au mănecit'o, au crescut'o și mai apoi au dat-o în pension la madame *Comme il faut*. Acolo fățarniciea a învățat toate artele: a învățat cum să se gudură, cum să lingușască, cum să se furizeze în sufletul și dragostea oamenilor, într'un cuvînt tot ce poate asigura o viață liniștită, un trai îndestulat.

Și această faptură cu capul plecat, cu căutatura plină de umilință fu aceea pe care virtuțile o aleseră să fie trimisă în solie la vițuri, pentru a statornici cu iele un *modus vivendi*, care să fie bine primit de amîndouă părțile.

— „Dar putea-vei tu să le astupi ochii mizerabilelor de vițuri prin înfățoșarea ta?” întrebă cîte-va virtuți.

— „Ieu?” zise cu mierare Fățarniciea. „Priviți!” Și într'o clipă și-a schimbat fața, ochii iei plecați fînteau pămîntul, obrajii dogoriți ca de arșița rușinei făceau să juri că-i o nevinovată elevă din azilul Elena Doamna.

— „Bravo! Frumos!... Dar în chipul și felul lor poți să te „prefaci?”

Fățarniciea, oare cum jignită de puținul temeiu ce puneau virtuțile în iscusința sa, nici nu catadiesi să mai răspundă prin vorbe și făcu o porcărie așa de scîrboasă în cit Patrunderea, cucoană mare și în vîrstă, întoarse capul și scuipă cu desgust.

După acest mic examen, cu toatele într'un glas, virtuțile au hotărît să deie imputernicire Fățarniciei pentru a regula toate daraverile.

* * *

Plecă Fățarniciea să întîlnească vițurile și de rușine părea că abia-și ținea cumpătul. — „Pretutîndenea picînginea asta s'a

„lațit, scâncea tea în gura mare ?” dar în gîndul tei își zicea : „Ce „bine mai traiesc blăstămatele de vițuri.” Și adevărat bine trăieau blăstămatele ! Tot în bielsug, în veselie și sentite de griji și nevoi, huzureau nu seînceau.

Cum au zărit pe Fațarnicie, toate vițurile au încremenit de mierare. Și ce-i drept parcă iera o copilă nevinovată.

Însă-și mama Minciuna, cînd a dat cu ochii de dînsa a re-mas cu gura căscată :— „Ce sînt ieț pe lingă dînsa ? ... un copil „și altă nemica !—Și cumplit s'a măhnit bătrîna veterană.—„Iată „adeverata otravă ! Ce sînt ieț ? Îmi tree timpul cu te mieri ce și „mai nemica, cu cite o minciună, cu cite o înșelăciune și atîta tot „și de cite ori nu-mi rup coastele pentru o bieată minciună. Dar „Mnea-iei cînd s'a lipi de cine-va, nu-l lasă pînă nu l'a suga și nu „l'a usca de tot !”

Dar cu toate zisele, cu toată slava ce-o întîmpină pe Fațarnicie, treaba nu a mers așa de ușor pe cît s'ar putea crede.

Vițurile cele bătrîne, Veteranii reului, aboriginii stricăciunei : Sofisma, Fudulia, Pizma, Vrajmășia,... nu numai că nu i-au ieșit întru întîmpinare, dar chiar popreau și pe celelalte vițuri zicîndu-le : „Adevăratul vițiu nu are nevoie de a învăța cum să se ascun-„dă, căci lui nu-i iese rușine de nime și de nemic !. Ce lucru „nou, neștiut și înefăptuit de noi poate să învețe Fațarnicia. „Nici unul, nemic !. Nu poate să ne învețe de cît a șovăi, lucru „care ne-ar face mai mult reu de cît bine, căci urmașii noștri vă-„zindu-ne șovăind, apucînd pe cai cotite, ar putea crede că am că-„zut în copilărie, că nu mai avem puterea de altă dată !—”

Așa grăieau Catonii vițurilor, cari născute în gunoiu, vroieau mai degrabă să se înădușe în gunoiu decît să primească vr'o schimbare.

Afară de aceste căzături se mai găsea încă o parte de vițuri care nu pre arătară mare bucurie văzînd pe Fațarnicie. Și nu doară pentru că nu le plăcea, dar numai de ciudă că celelalte vi-țuri întraseră în intime relații cu virtuțile fără știrea și ajutorul lor. Acestea iera : Trădarea, Perfidia, Violenia, Mișelia, Calomnia. Văzînd solul întrînd în mijlocul lor, iele nu au prins a bate 'n palme ca celelalte, dar numai îi făceau cu coada ochiului. Ceea ce arată că iele nu vor fi contra împăcaciunei....

În sfîrșit succesul Fațarniciei fu deplin, cînd o grupa de vi-țuri mai tinere : Lăcemia, Beția, Desfrînarea întîmpinara solul cu niște ovații așa de mari încît însă-și Sofisma găsi de cuviința a înceta cu bodogănitul în potriua Fațarniciei.

— „Voi girboviților ! Secăturilor ! faceți numai gilceeva și „bueluc, zicea tineretul vițurilor cătră vițurile aborigene. Noi „vroim să trăim în pace și liniște și voi cu bolborosala voastră

„numai ne încureați itele. Noi vroim să fim cinstitute de lumea întregă; vroim să fim tipărite în abecedare; voim să strălucim în saloane; voim să fim dragostite de cucoanele cele bătrine !...“ Într'un cuvînt lucrurile se lovără, și Fațarnicia întoreîndu-se înua-poî și dînd samă de cele petrecute, toate virtuțile găsiră că nu mai este nici o neînțelegere între dinsele și vîtiuri și că ori ce priceavă de gilceavă îi înlăturată pentru veci....!

Dar cu toate acestea numirea ^{*} și împărțala cea veche nu a fost părăsită, căci dă, cine știe poate va mai veni vremea, cînd această deosebire va fi trebuincioasă... Inse într'o întrunire generală au hotărit cu toatele ca numirea să fie ast-feliu întrebuintată în cît tuturoră să le fie ușor a vedea că este numai de formă.

Și din vremea aceea a purces mare prieteșug între vîtiuri și virtuți.

De atuncia dacă vroeste de pildă Desfrânarea să tragă în gazdă la Cumpătare, dînsa iea încetișor de mină pe fațarnicie și ziua în amieaza mare intră și se duce fără leac de grijă. Tot asemenea și în cazul contrar.....!

Și de atuncia oamenii au pierdut chiar pofta de a fi vîtioși !

Totul s'a amestecat și nime numai pricepe, numai vede nemica !

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Stefan BĂSĂRĂBIANU.

Credințele religioase la Romîni.

(urmare).

Am văzut în ce chip omul primitiv însufletește toate lucrurile din fire. De la această însufletire la fetișism nu ie de cît un pas. Sufletele rudelor, prietenilor și dușmanilor morți hălăduesc pretutindene, iele îi pot face bine ori reu, decî trebuie de luptat în contra celor rele sau a le mai îmblinzi; și cu atît mai mult a ademeni, a îmbuna pe cele prielnice sie. Selbatecul ie mînat de credința oarbă în duhuri și nu are nici o noțiune de știință care să-î mărginească ce ie cu putință în fire și ce nu ie. Iel ca și Negrul de a-zî crede că un spirit șede unde poate, fie chiar într'un lucru cît de neînsemnat, și prin urmare a dorînd acel lucru adoară și spiritul. Aceste lucruri în are se crede că stă un duh și pot face bine sau reu sînt fetiși.

Cam în chipul următoriu a trebuit să treacă omul de la animism la fetişism: de ex. a văzut căzind o piatră care l'ar fi putut lovi, iel crede, cum am văzut la animi-m, că ie vie, prin urmare că are un duh care voind i-ar putea face reu: de ce nu-î ar mulțami că a fost bună pentru iel; și ie încă nemerit să i se închine și în viitoriū pentru ca să nu-î facă reu, decî ie bine să o pue la un loc sigur ca ast-feliū să se poată ruga cînd va voi. Saū voind să meargă la vinat găsește înaintea sa o piatră, un lemn un fruct etc. și se nimereste că vinătoarea îi merge în plin; îndată crede că duhul din acel lucru i-a priit, dar ca să și-l a-sigure și pe viitoriū îl iea în colibă ori în peșteră, îl pune într'un loc mai deosebit, se sfătuește cu iel, îi spune ca unui bun prieten toate păsurile sale; nu minîcă mai în-nainte de a nu pune merindele înaintea lui, chip îi aduce jertfă, îl roagă să-î fie de ajutoriū. Cu chipul acesta și-a făcut un fetiș, cu alte prilejuri asemănătoare își face al-ții. Dacă vre unul di'ntr'însiū nu ie de ajutoriū, nu-î împli-nește gîndul selbatecului, atunci se vede disprețuit, aruncat, sfărmat. „Într'o zi Boemer se uită pri'ntr'o ușă puțin cră-pată și văzu un negru bătrîn șezînd în mijlocul a două-zeci de miū de fetiși. Bătrînul spuse că nu cunoaște nici a suta parte din slujbile ce au făcut acești fetiși, că au fost culeși de strămoșii săi și fie-care din iei a fost o dată folositoriū. Călătoriul văzu între alți fetiși o piea-tră mare cît un ou de găină, bătrînul îi povesti cum a găsit acest fetiș. Într'o zi se pornea să meargă la o treabă însemnată, trecînd pragul se lovi de acea piatră. Îndată gîndi că poate fi fetiș și o strînse, și avu de la iea mare ajutoriū.” (Véron. Istorieea naturală a religiilor). Vra să zică fetișul nu reprezintă curat ideea de zeitate, ci mai mult un tovarăș pe care omul cată să-l capete cu feliū de feliū de momel. Ieată ce zice E. Véron în Istorieea Religiilor:

„Cîte o dată alegerea fetișului se face cu mai multe cerimonii. În America de nord trebuie să-l fi văzut mai în-tăiū în vis. Poate fi un animal, numai o parte din iel, pielea saū ghiarele, ori o pană, o scoică, o burneană,

o picatră, un cuțit sau o liulea. În alte locuri un lucru nu ie recunoscut ca fetiș până ce mai întâiu nu ie încercat; și dacă stăpinul nu ie mulțămît cu foloasele ce-î aduce, îl zvîrle și cată altul mai puternic.

„Fetișul vede, aude, înțelege și săvîrșește orî ce; selbaceul îi vorbește ca la un prieten, toarnă peste iel rom; iear cînd are vre o primejdie strigă cu tărie, parcă ar voi să-l îmboldească ca să-î dee mai rāpede ajutoriū. În Guineea fetișii au casele lor, temple, în care se găsece miî de lucruri, care de care mai ciudate: o oală plină cu roș și o pană de cucoș implîntată în mijloc, bețe îmvalătucite cu ață, pene roșie de papagal, păr de om etc. Cea mai însemnată parte în casă ie locul unde stă fetișul și salteana pe care se odihnește.

„Fetișismul ie în toate. Nu ieste nici un lucru care să nu poată fi fetiș: pietrele, stîncele, munții, apele, ierburile, animalele, sufletele strămoșilor, duhurile, focul, furtuna, vîntul, stelele, ceriul și pămîntul.“

În credințele poporului nostru cred că vom găsi destule urme de fetișism. Nici nu poate fi alt-feliū de vreme ce ainmismul și fetișismul au slujit de temelie tuturor religinlor și credințelor; cum s'ar putea atuncia ca descompunînd pe aceste să nu dăm de cele di'ntăiu?

La noi argintul viū e fetiș de vreme ce cred că de cine il poartă cu sine de acela nu se prind farmecele. Veriga se poartă tot pentru acest scop. Mărțișorul care se pune la git sau la mină în luna lui Mart, menind ca să fie cel ce-l poartă rumîn și alb, tot un feliū de fetiș ieste. Benchiul din fruntea copiilor ie tot un semn fetișit de vreme ce are putere de a păzi de ochi rei.

Urme de fetișim găsim destule unite cu credințele creștine. Moaștele, bucățelele de lemn sfînt din crucea lui Hristos, orî spiniî din cununa lui, nu sînt altă ce-va de cît fetiș. Besereca creștină și-a luat breasla de-a fabrica feliū de feliū de talismane; sînt călugări cari vînd miî și miî de cruciliți, iconiți etc. cari apără pe cel ce le poartă de toate primejdiile și cumpenele. Ce deosebire dar între

Negrul din Africa și Europeanul ce își închipue că o fărimă de os îl va păzi de toate relele ori îi va aduce proposală? Cu ce sfințenie și șoptind spune preotul că în cutare cruciliță sînt moaște, parcă îi iese teamă să nu-l audă vre un duh reu. Femeile mai ales cred în mulțime de talismane, care de care mai a tot puternice, de ex. mușama de la sfințirea beserecei ie bună de pus la urechi de te dor, flori sfințite ori busuioc strîns de ziua crucei ie bun de multe boale. Moaștele înse sînt lucru neprețuit, poate ați auzit vorbindu-se de un pravoslavnic care în dorința de a avea acest fetiș, sărutînd moaștele a rupt cu gura o bucată de nas. Ce deosebire între acest furătoriu de cele sfinte și între selbatecul ce omoară dușmanul și-î păstrează inima sau o mănîncă socotînd'o ca talisman? Aceea-și credință mîină pe creștin să-și capete o bucățică de moaște, care mîină și pe selbatec să-și oprească ca fetiș o șuviță de păr, un dinte ori unghiul de la părinți ori de la cunoscuți, crezînd că ast-feliu sufletul mortului va fi silit să-î vie în ajutoriu de cîte ori îl va chemă.

Obiceiul de a strînge buricul copilului ca purtătoriu de noroc, ie tot fetișist, căci un lucru fără nici o însemnătate și de la care se așteaptă lucruri mari ie fetiș.

Brazdele verzi ce se pun pe stîlpii porților la Sf. Gheorghe, cu credință că vor apăra de duhurile rele sînt fetiși. În Transilvania tot la această zi se pune iearbă, crengi de fag ori de salce la poartă la uși și la ferestri cît și prin staulele vitelor crezînd că vor feri de duhuri rele (Mangiuca).

Mîțisorii (ramuri de răchită cu flori) care se aduc în ziua de flori de la beserecă sînt buni de dragoste. Dacă în ziua Paștelor se strîng flori de pe patru dealuri ori cîmpuri ce stau față în față, sînt bune de dragoste. Luminarea aprinsă la trei denii și la Paști dă omului sănătate și ie bună de dragoste. (Mangiuca).

O dată ce împrejurările a făcut să se nască la om ideea de spirit, de duh, ce-va deosebit de trup, se înțelege că aceasta a dat naștere tuturor închipuirilor celor

mai fantastice. Ceea ce omul nu putea face, putea duhul, puterile acestuia n'aveau mǎrgini, tot ce mintea omenească poate nǎscoci, spiritele pot sǎvîrși. Indată ce omul a început a crede în lucruri necunoscute, calea ierǎ trasǎ mai di'nainte. Dacă cine-va crede în ființa unui D-zeu, a unei puteri înalte care poate face ce vrea: atunci de ce n'ar crede în lucrurile cele mai nefirești? Ie neînțeles ca un teist sǎ nu creadǎ în facerea lumii din nimic, sǎ nu creadǎ în fecioara Mariea, în Hristos etc; cǎci indată ce D-zeu ie a tot puternic poate face ce vrea și ce crede de cuviință.

Dacă în această scriere intrǎm pe scurt mai în toate credințele poporului Român prin aceasta nu ne depǎtăm de la aceea ce aratǎ titlul articolului; cǎci sub numele de credinți religioase nu trebuie de înțeles numai pe cele creștine, ci toate credințele ce le are: în spirite, dughuri curate și necurate, vrǎji, descîntece și gîcitorii de ori ce soiū. Toate acestea fac parte din credințele religioase; oamenii neculți cred tot atit de mult în vrǎji și descîntece cît și în rugǎciuni, adesea dupǎ molitfele popei intrǎ baba cu descîntecele; ba chiar popii singuri, cînd vǎd cǎ nu pot izbǎvi de vre o boalǎ, trimet la babe. Lu-crul nu ie de mierat și descîntecele babelor și rugǎciunile popilor nu sînt altǎ ce-va de cît invocǎri de dughuri dupǎ metoda fetișistǎ.

(Va urma)

Sofiea NÁDEJDE.

B I B L I O G R A F I E

Mihail C. SUTZU *Despre originea Monedelor*. Conter. ținută la Atheneul Român. 1 broș, în—12, 42 p. București. Ed. Ig. Haimann 1885.

George I. LAHOVARI. *Asociațiunea internațională africană, Congo, conferința de la Berlin*. Conferința ținută în adunarea generală a societății geografice române, în seara de 11 (23) februarie 1885 1 broș. în—8, 23 p., cu o hartă. București Socec & Teclu 1885.

Julian UCHOROWICZ. *Contradicțiunile fundamentale pe care se rezămă toată știința noastră despre univers. Esența ființei, legendă filosofică.* (tradusă din limba polonă de A. K.) 1 broș. în—8, 55 p. Focșani Tipografia „Unirea” A. Codreanu 1885.

Iehan le VAGRE. *La Révolution et l'autonomie selon la science.* 1 broș în—8, I. 34 p. Paris. Imprimerie A. Bataille 1885.

Statistica judecării din România pe anul 1880 1 vol. în—4 135. p. București Tip. Statului 1884.

M. POMPILIU. *Antologie Română pentru usul scoalelor secundare*, 1 vol. în—8, II. 148 p. Iași. Edit. Tipo-litogr. H. Goldner 1885.

Constantin LEONARDESCU *Morala inductivă sau știința conduită omenești*, pentru scoalele secundare și bacalaureat. 1. brș. în—8. 82 p. Iași Tipo-litogr. H. Goldner, 1885.

G. C. BOU. *Curs de Exerciții gramaticale* p. limba latină cu întrebări, regulile sintactice și vocabulariul. Partea întâia: Etimologia; partea a doua: Sintaxa. Edit. întâia 1. vol. în—8. II. 175 p. Iași Tip. naționala. 1885.

Karl Marx și economiștii noștri ori critica organizației societății actuale. 1 broș. în—8, II. 108 p. Edit. „Revistei sociale.” Iași 1885.

Elisée RECLUS. *Evoluție și Revoluție.* (traducere) 1 broș. în—8., 16 p. Edit. „Revistei sociale” Iași 1885.

Ioan NADEJDE. *Geografia județului Iași*, pentru clasa a II-a primară, lucrată după un plan nou, cu harta județului și planul Iașilor, cu mai multe fig. 1 broș. în—8, 40 p. Iași. Edit. librăriei Dim. Daniel 1885.

Dr. L. ROBINSON. *Die Zähne ihre Behandlung im gesunden und kranken Zustande sowie ihr künstlicher Ersatz* 1 broș. în—8 II. 64 p. Iena, Fr. Mauke's Verlag (A. Schenk). 1885

Cătră abonații noștri.

Cu acest număr începem semestrul al II-lea al anului al IV-lea. Revista va ieși de acuma regulat. Rugăm cu stăruință pe domnii ce ne datoresc din urmă, să ne plătească; iar pe cei ce au plătit semestrul I-ii să bine-voască a ne trimete pe al II-lea.

Redacția.